

9. Оголошення про громадські обговорення у місті Вінниці. URL: <https://bit.ly/2XNPRMB>

Ключові слова: консультативне опитування, дорадче опитування, форми безпосередньої участі територіальної громади у здійсненні місцевого самоврядування, територіальна громада.

Ключевые слова: консультативный опрос, совещательный опрос, формы непосредственного участия территориальной громады в осуществлении местного самоуправления, территориальная громада.

Key words: consultative poll, advisory poll, forms of direct participation of the local community in the local self-government, local community.

КОНСТАНКЕВИЧ ЮРІЙ ЗІНОВІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРЕЗУМПЦІЇ БЕЗВИННОСТІ ТА ПЕРЕВІРКИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ КАНДИДАТА НА ПУБЛІЧНУ ПОСАДУ

Ця доповідь стосуватиметься питання співвідношення розсуду органів, що перевіряють кандидатів на публічні посади на предмет відповідності морально-етичних якостей, з одного боку, та презумпції безвинності, яка поширює свою дію на кандидатів – з іншого.

Виникнення проблематики питання

Перевірка особи на доброчесність зчаста супроводжується її доброю репутацією, рекомендаціями, діями щодо утвердження доброчесності влади. Це з одного боку. З іншого – сумнівами щодо наявності в особи необхідних якостей, не відкидаючи той аспект, що такий сумнів є розумний і раціонально обґрунтований. Підставами для подібних висновків про недоброчесність можуть бути фігурація у справах кримінального характеру, наявність незадекларованого майна, порушення прав людини, причетність до рішень, якими завдано шкоду певним суспільним відносинам тощо. Водночас, за відсутності обвинувального вироку, яким встановлено подію кримінального правопорушення та доведено вину особи, кандидат не вважається винуватим або причетним до правопорушень. Звідси логічно виникає питання щодо достатності підстав для визнання особи недоброчесною в тих аспектах, де винність особи може бути встановлена відповідним судовим рішенням.

Сутність співвідношення

Презумпція безвинності має у своєму змісті не тільки процесуальні аспекти. Вона зумовлює певний необхідний характер відношення до особи у суспільстві як до невинуватої. Європейський суд у Страсбурзі визначає, що презумпція безвинності може бути порушена не лише з боку судді чи суду, але й іншими органами публічної влади [1]. Тому висновок органів влади про недоброчесність, уґрунтований на непідт-

верджених судовим рішенням попередніх звинуваченнях, може посягати на гарантовану людині невинуватість.

Водночас, органи влади чи посадові особи мають свободу розсуду у питаннях доброчесності кандидата і повинні ухвалювати рішення на основі однакових стандартів. Тому то, вони, як правило, повноважні на визначення того, чи достатньо етична поведінка особи, чи здатна вона до відповідної посади (наприклад, спосібність до протидії політичному тиску), чи послідовна особа у своїх діях тощо.

При цьому, визнання особи такою, що не відповідає морально-етичним якостям може бути перешкодою для зайняття певної посади, а відтак можливе втручання у гарантовані Конституцією права (управління державними справами, доступу до публічної служби). Тому відповідний розсуд щодо визначення наявності у кандидата необхідних морально-етичних критеріїв повинен бути збалансований, засадничо рівний та супроводжуватись із дотриманням інших конституційних гарантій.

Аспекти співвідношення

Публічний чи індивідуальний характер. Якщо питання перевірки доброчесності особи має суспільний інтерес, то презумпція безвинності передовсім спрямована на захист індивідуальних прав людини. Водночас, при наявності публічного інтересу, розсуд органів влади не може відбуватись за рахунок порушення конституційних та конвенційних гарантій, бути надмірним і непропорційним.

Аспекти порушення презумпції. Очевидно, що фігурування особи у певних кримінальних провадженнях, в тому числі після повідомлення про підозру чи після звернення з обвинувальним актом до суду можливе з різних причин. Ба більше, за певних обставин – з політичних, особистих чи внаслідок помилки. Необхідність судового рішення в подібних питаннях викликана багаторічною трагічною історією, яку важко піддавати сумніву. В аспектах уґрунтування органів влади позиції про недоброчесність кандидата виключно (!) на підставі документів досудового розслідування, публікацій про вчинення злочину без відповідного судового рішення посягає на гарантовану презумпцію безвинності.

Недоброчесність і кримінальна відповідальність. Так само очевидно, що інститут доброчесності публічних службовців і кримінальна відповідальність особи мають різну правову природу. Для кримінальної відповідальності, коли особа зазнає суттєвого втручання у свої права, необхідний більш високий ступінь доведеної вини, ніж перевірка на доброчесність, де потрібний розумний сумнів у наявності необхідних морально-етичних якостей. Тому ті питання, які можуть підпадати під презумпцію безвинності щодо вчинення злочину не завжди нею можуть бути захищені щодо наявності доброчесності.

До прикладу, неможливість особою раціонально обґрунтувати свої статки, наявність фактів про невідповідність витратів і доходів становлять обґрунтований сумнів щодо недостатньої доброчесності кандидата. Хоча подібні факти можуть бути причиною кримінальних проваджень, це відтак не означає, що особа звинувачується у вчиненні зло-

чину, а лише здійснюється констатування про недостатню довіру до особи і сумнівність її дій, яка претендує на публічну посаду.

Інший приклад може стосуватись суддів, які причетні до ухвалення рішень, що явно посягають на права людини або за наявності попередньої упередженості. Підставами для висновку про невідповідність доброчесності можуть бути пряма суперечність із рішенням Європейського чи Конституційного судів, констатування порушення Верховним Судом, застосування різних підходів в аналогічних справах. Хоча кримінальна відповідальність й передбачена за постановлення неправосудного рішення суддею, однак це не означає, що при перевірці на доброчесність не є допустимим керуватись власною процедурою перевірки та документами, відмінними від обвинувального вироку.

Різниця між процедурою перевірки на моральні якості та кримінальним процесом має аналогічні властивості із різницею дисциплінарної та кримінальної відповідальності. Європейський суд з прав людини допускає відсутність порушення статті 6.2 Конвенції, коли на основі одних і тих самих фактів до особи може бути застосовне дисциплінарне стягнення, але не визнання винною у вчиненні злочину [2], особа може бути звільнена за порушення трудової дисципліни на основі тих самих фактів, які слугували причиною кримінального обвинувачення, яке в подальшому було зняте [3].

Значимі фактори

Стабільність демократії; політико-правові обставини. Умови переважної суспільної довіри до органів правопорядку та суду зумовлюють і більшу відповідальність перед дотриманням презумпції безвинності. Так само, неспроможність сформулювати справу і звернутись до суду із обвинувальним актом, саботування з різних причин судових розглядів не можуть залишити осторонь осіб, які уповноважені на перевірку доброчесності кандидата.

Суб'єкт призначення. У випадку, якщо перевірку на наявність морально-етичних якостей здійснює конкурсна комісія, вона більш відповідальна перед обґрунтуванням свого рішення, ніж коли розсуд покладається виключно на політичного суб'єкта. При цьому, навіть останні повинні утримуватись від висловлювань про вчинення кандидатами кримінальних правопорушень до вироку суду, а пояснювати рівень доброчесності кандидата на основі обґрунтованих сумнівів у наявності морально-етичних якостей.

Значимість посади. До особи, яка претендує на особливо відповідальну посаду або таку, що пов'язана із високим ступенем корупційних ризиків, може бути більш прискіпливе ставлення, ніж до інших кандидатів. Так само, до кандидатів у судді Верховного Суду можуть бути більш суттєві репутаційні вимоги, ніж до суддів місцевих судів, з огляду на що, будь-які звинувачення у вчиненні суспільно-небезпечних діянь також підлягають розгляду та перевірці. При цьому, публічні звинувачення у вчиненні кандидатом кримінального правопорушення можуть бути пов'язані із професійною діяльністю, або такими, що не мають до неї відношення, і за фактами перших з них може бути здійснена детальніша перевірка доброчесності.

Висновки

Перевірка кандидата на наявність морально-етичних якостей є процедурою із різкою відмінністю від звинувачення у вчиненні злочину. Аргументів, яких може бути вдостачу для сумніву у доброчесності особи, не завжди може бути достатньо для притягнення до кримінальної відповідальності. У першому випадку має бути пропорційний та зважений розсуд особи, яка уповноважена визначити наявність моральних якостей. З іншого боку, якщо висновок про недоброчесність ґрунтується виключно на документах слідства чи на звинуваченнях у вчиненні кримінального правопорушення, без власної і самодостатньої перевірки, може відбуватись порушення гарантій презумпції безвинності. При визначенні морально-етичних якостей слід уникати передчасних звинувачень у вчиненні злочину, натомість раціонально обґрунтовувати будь-який сумнів із дотриманням відповідного балансу прав людини та суспільних інтересів.

Список використаної літератури:

1. Allenet de Ribemont v. France, 10 February 1995, § 36, Series A no. 308.
2. Vanjak v. Croatia, no. 29889/04, § 69-72, 14 January 2010.
3. Šikić v. Croatia, no. 9143/08, § 54-55, 15 July 2010.

Ключові слова: морально-етичні якості, доброчесність, презумпція безвинності.

Ключевые слова: морально-этические качества, доброчестность, презумпция невиновности.

Key words: moral and ethical qualities, integrity, presumption of innocence.

ГЛИНЯНИЙ ІВАН ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

ПРОЦЕДУРНІ ТА НЕТРАДИЦІЙНІ ЦЕНЗИ У СИСТЕМІ КЛАСИФІКАЦІЇ ВИБОРЧИХ ЦЕНЗІВ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Під класифікацією звичайно розуміється системний поділ та впорядкування понять і явищ. Групування понять з точки зору їх обсягу, розклад родового поняття на видові поняття, що його складають, відбуваються на основі певної ознаки. Якщо в основу поділу покладено всі можливі ознаки, то в наявності справа з класифікацією [1, с. 129].

Виборчі цензи можуть бути класифіковані на такі, що є об'єктивними за природою (вік, дієздатність, національність, стать тощо) або зумовлені реальними потреба суспільства (громадянство, осілість, моральний аспект, грамотність (освіта), майновий стан, професія, родинні відносини тощо) [2, с. 92].